

INDSATSER

til børn og unge med hørenedsættelse,
som kommunikerer med
tegnstøtte eller taler tegnsprog

HØRERÅDGIVNINGEN
BØRN & UNGE

Udgiver:
Hørerådgivningen
- Børn & Unge

Kontaktinfo:
cfh@rsyd.dk

INDHOLD

- 4** Indledning
- 5** Indsatser
- 7** Dansk tegnsprogsundervisning til familien
- 9** Kursus til pædagoger og lærere om børn, som kommunikerer med tegnstøtte eller taler tegnsprog
- 10** Inspiration og sparring til dagtilbuddet / klasseteamet
- 13** Besøgsdage på specialskolen for børn og unge med høretab
- 15** Supplerende undervisning til barnet
- 17** Tegnsprogsundervisning til børnegruppe - online
- 18** Rådgivning fra Hørerådgivningen – Børn & Unge
- 19** Sparringsgruppe for pædagoger og lærere – online
- 20** Sparringsgruppe for PPR – online
- 21** Støtte til udvikling og vedligeholdelse af tegnbaseret kommunikation/ dansk tegnsprog
- 22** Nytilkomne børn til Danmark
- 22** Afsluttende bemærkninger

INDLEDNING

"Vellykket kommunikation er forudsætningen for, at et menneske får mulighed for at udvikle de sproglige, kognitive, følelsesmæssige og sociale sider af sig selv. Det er i kommunikationen med andre mennesker, at vi får mulighed for at skabe vores eget "selv" ... og netop det at blive set som et selvstændigt tænkende og handlende væsen må betragtes som værende et grundlæggende menneskeligt behov og dermed også en grundlæggende menneskeret"

(Isaac Danmark, 2016)

Baggrund

Denne folder beskriver anbefalede indsatser for børn og unge med hørenedsættelse, som kommunikerer med tegnstøtte eller taler tegnsprog og ikke går på specialskole for børn og unge med høretab. Indsatsbeskrivelserne er udarbejdet i projekt "Undervisningsaktiviteter på tegnsprog og tegnstøttet kommunikation", som er gennemført af VISO/KaS leverandør 'Hørerådgivningen – Børn & Unge' i tæt samarbejde med logopæder ved PPR og fire skoler i tre kommuner. Endvidere har de to specialskoler for børn og unge med høretab, Fredericiaskolen og Aalborgskolen, med baggrund i erfaring fra deres højt specialiserede specialundervisning og viden om målgruppen stået for de fleste indsatser i projektet. Endelig har børnenes familier været involveret i afprøvning og evaluering af tegnstøtte- / tegnsprogsundervisning.

Projektet har i 2024 beskrevet, afprøvet, midtvejsevalueret, revideret, gen-afprøvet og evalueret de beskrevne indsatser – for ud fra erfaringerne at kunne lave en køreplan (se denne) og en beskrivelse af de konkrete indsatser i denne folder.

Målgruppe

Primær målgruppe for denne folder er PPR i kommunerne, som har en tovholder-funktion i forhold til børn med særlige behov og deres familier. Desuden udfører PPR faglige udredninger og vurderinger af det enkelte barns behov, bl.a. i en Pædagogisk Psykologisk Vurdering, PPV, som grundlag for kommunens visiterende myndighed til specialpædagogisk bistand.

Endvidere skal PPR give individuel vejledning og rådgivning til dagtilbud og skoler. Derfor har PPR en helt central rolle i forhold til disse børns udvikling af sprog og kommunikation.

Sekundær målgruppe er de dagtilbud og skoler, som får børn, der kommunikerer med tegnstøtte eller taler tegnsprog – eller er på vej ind i dette. Endelig kan forældre orientere sig i mulige indsatser, der kan være relevante for deres barn.

Denne folder er et supplement til folderen "Køreplan for indsatser til børn og unge med hørenedsættelse, som kommunikerer med tegnstøtte eller taler tegnsprog". I denne præsenteres

- udviklingsveje i sprog og kommunikation, når talesproget ikke udvikler sig tilfredsstillende
- centrale aktører omkring familien
- anbefalinger fra projektet.

Dagtilbud og almene skoler

I projektet er indsatserne afprøvet på fire børn, som går i skole (0.- 4. klasse), og deres netværk. To børn var inkluderet i almenklasser og to børn gik i specialklasser. Der har ikke deltaget børn i dagtilbud. Alligevel vil vi anbefale, at de beskrevne indsatser også bruges af dagtilbud med børn i målgruppen, og vi vil stærkt anbefale, at børn IKKE skal vente så længe som de børn, der har deltaget i projektet, før de får adgang til tegnstøttet kommunikation eller et sprog – dansk tegnsprog, som de har mulighed for at tilegne sig og beherske. *"Alle børn har ret til et sprog"* (FN's Børnekonvention og Handicapkonvention).

Lovgrundlaget for indsatserne er Serviceloven, Dagtilbudsloven, Folkeskoleloven, Bekendtgørelse om folkeskolens bistand til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen samt Bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand. Endelig er Bekendtgørelse om folkeskolens undervisning i tegnsprog relevant.

INDSATSER

Dansk tegn-
sprogs-
undervisning til
familien

Kursus til pæda-
goger og lærere
om børn, som
kommunikere
med tegnstøtte
eller taler
tegnprog

Inspiration og
sparring til
dagtilbuddet /
klasseteamet

Besøgsdage på
specialskolen for
børn og unge
med høretab

Supplerende
undervisning til
barnet

Tegnsprogs-
undervisning til
børnegruppe
– online

Rådgivning fra
Hørerådgivningen
– Børn & Unge

Sparringsgruppe
for pædagoger
og lærere
– online

Sparringsgruppe
for PPR – online

DANSK TEGNSPROGSUNDERVISNING TIL FAMILIEN

Formål

At undervise forældre og andre i familien i dansk tegnsprog for at kunne kommunikere med barnet og støtte op om den sproglige udvikling af tegnsprog eller at understøtte dansk med tegn.

At skabe en basal viden om og accept af, hvorfor barnet har behov for at kommunikere med dansk tegnsprog eller tegnstøttet kommunikation.

At skabe en forståelse for betydningen af et fælles sprog og at familien bliver gode sprogmodeller for barnet.

Form

Undervisningen kan være

- direkte til barnet
- barn og forældre sammen
- til forældre alene
- barn, forældre, søskende, øvrige familiemedlemmer og omsorgspersoner.

Det er vigtigt, at modtagerne føler sig trygge i undervisningssituationen.

Undervisningen kan derfor med fordel i begyndelsen være alene for den enkelte familie, så den er tilpasset både barnets og forældrenes individuelle behov og niveau. Det anbefales, at undervisningen i begyndelsen tilrettelægges efter den enkelte families behov og niveau og evt. foregår i eget hjem.

Fysisk tilstedeværelse: Op til 3 timer pr gang

Online: Op til 1,5 time pr. gang, dog for børn alene vurderes det individuelt

Undervisningen bør følge barnets tegnsproglige udvikling og fortsætte gennem barnets opvækst og ungdomsliv.

Undervisningen kan med tiden foregå sammen med andre familier, så der også opstår et fællesskab med mulighed for gensidig sparring.

Det anbefales at gøre brug af Materialecentrets materialer og lære familien at udnytte disse. Familien kan f.eks. blive tilmeldt Tegn-clipart og lave plakater af de tegn, der arbejdes med aktuelt, som hænges på væggene for at fremme indlæringen.

Specialister bør løbende teste barnets tegnsprogsfærdigheder for at kunne tilpasse undervisningen til barnets niveau. Det må også være familien og fagprofessionelle i barnets dagtilbud/ skole, som giver input til tegnundervisningen ud fra barnets behov for nye tegn og udvikling af sproget.

Læring af et nyt sprog som tegnsprog, kræver vedvarende indsats gennem hele barndommen og ungdommen.

Indhold

Den første undervisning af familien tager udgangspunkt i barnets nære verden og relationer og de emner, som ligger i barnets umiddelbare fora og udviklingszone.

Dette vil naturligvis ændres gennem barnets udvikling, hvor der i stigende grad inddrages emner fra barnets udvidede verden og temaer i dagtilbud og skole.

Erfaringer fra projektet

Projektet har vist, at det er en svær proces for familierne at erkende og acceptere den situation, barnet og familien står i med ændringer i sprog og kommunikation.

Tegnsprogsundervisning i familierne har haft en positiv effekt på kommunikation med barnet om relevante emner i dagligdagen, og barnet har fået en mere deltagende plads i familielivet.

Ved at lægge noget undervisning om lørdagen har det været muligt at inddrage søskende og andre familiemedlemmer i undervisningen. Derved er barnets kommunikationsmiljø blevet udvidet. Projektet har vist, at det kan være en stor fordel at inddrage nærmiljøet i at lære tegn.

Nedenfor ses citater fra deltagere i projektet. Citaterne er med fokus på, hvad der har været særligt godt i forløbet for barnet og familien.

"Ene-undervisning af mig selv og af familien har jeg været utroligt glad for – jeg har selv valgt emner, og fået gode input fra (underviserens navn). Kun positivt. Jeg kommer derfra med nyt hver gang."

"Tiden er en kæmpe investering – jeg er købt fri til at undervise (barnet), og min mand er bagefter med tegn. Det er positivt at have fået så kontinuerlig undervisning – jeg bliver holdt til ilden. Foreslår hver 14. dag for andre familier."

"Jeg er ikke usikker på at sende ham til forældre, der ikke kan tegnsprog. Der er nogen, der har spurgt efter basistegn: mor, far, tisse, sulten, tørstig."

"Efter undervisning i tegnsprog i klassen er nogle børn gået hjem og har vist tegn. En far sagde 'godmorgen' på tegn til mig."

"Tegn kan mere udtrykke noget med følelser mellem mennesker og kan komme mere spontant – det bliver ikke så nuanceret med billedkommunikation. Men dem, som kan tegnsprog, kan udtrykke sig meget mere nuanceret. Det er en helt ny verden, der er ved at åbne sig for vores barn. Og Gud, hvor er det fantastisk. Jeg er evigt taknemmelig for, at vi har været med i projektet og kontakten med (tegnsprogsunderviserens navn)."

En familie blev spurgt til, hvor tidligt de gerne ville have lært tegn i forhold til deres barn?

"Da vi finder ud af, at hun ikke udvikler sprog – da hun var 1,5 år."

KURSUS TIL PÆDAGOGER OG LÆRERE OM BØRN, SOM KOMMUNIKERER MED TEGNSTØTTE ELLER TALER TEGNSPROG

Formål

At pædagoger og lærere får indsigt i og viden om emner og fokusområder, som har relevans for børn med hørenedsættelse, der ikke har udviklet et alderssvarende talesprog og derfor har behov for dansk tegnsprog og/eller tegnstøttet kommunikation.

Form

Deltagelse Hørerådgivningen – Børn & Unge kurser for personale i dagtilbud og skoler:

[Hørelse og sprogpædagogik | Hørerådgivningen - Børn & Unge](#)

[Hørelse og skolelivet | Hørerådgivningen - Børn & Unge](#)

Kurserne suppleres med et specialiseret kursus om tegnbaseret og visualiseret pædagogik og undervisning

Indholdsbeskrivelse

I projektet er kurser udbudt af Hørerådgivningen – Børn & Unge blevet foreslået til lærerne. Disse kurser giver en grundlæggende viden om sprogets betydning for barnets generelle udvikling, om audiologisk behandling og anviser tilgange og metoder til at skabe gode læringsmiljøer for børn med hørenedsættelse.

Det supplerende kursus indeholder en begrebsafklaring af de forskellige tegn-understøttede kommunikationsformer som Tegn-Til-Tale og tegnstøttet kommunikation med dansk som primært sprog i modsætning til det fuldgældige sprog, dansk tegnsprog. Desuden giver det en overordnet indsigt i den grammatiske opbygning af dansk tegnsprog, døves kultur, brug af tegnsprogstolk. Endelig viden om, hvordan den pædagogiske tilrettelæggelse inddrager en høj grad af visualisering og tager højde for det mangelfulde auditive input hos barnet samt forsinkelse i kommunikationen i forbindelse med tegnsprogstolkning.

Erfaringer fra projektet

Erfaringerne peger på, at det vil være en fordel at formidle nogle emner fra den individuelle sparring på et kursus, hvor pædagoger og lærere mødes fysisk. Det vil skabe et fundament for fremtidig sparring med hinanden. Endvidere anbefales det, at kurset er målrettet og tilpasset fagprofessionelle pædagoger og lærere, mens en tilsvarende viden gives til familierne i forbindelse med tegnsprogsundervisningen eller på et kursus målrettet mod disse.

INSPIRATION OG SPARRING TIL DAGTILBUDET / KLASSETEAMET

Formål

At give pædagoger i dagtilbud og pædagoger/lærere på alment skoler konkret inspiration og sparring i det pædagogiske arbejde med/ undervisningen af barnet, der kommunikerer med tegnstøtte eller taler dansk tegnsprog.

Form

Specialskolelæreren (eller anden med tilsvarende viden og erfaring på et højt specialiseret niveau) deltag i dagtilbuddet /undervisningen på alment skolen, hvor specialskolelæreren først observerer og giver sparring til pædagoger/lærerteamet.

Efterfølgende kan specialskolelæreren selv udføre pædagogiske aktiviteter eller undervise i et emne (f.eks. bondegårdsdyr, vulkaner), der er udvalgt i samråd med det lokale personale.

Der afsættes ca. 3 timer til hvert besøg, hvori indgår fælles forberedelse mellem det almene tilbud og specialskolen, fælles deltagelse i aktiviteten/undervisningen og fælles evaluering.

Pædagogerne/ lærerne fra dagtilbud/skole kan ligeledes besøge specialskolen.

Besøg skal planlægges i meget god tid, da nogle skoler planlægger detaljeret for halve eller hele skoleår.

Det anbefales, at der sideløbende gives rådgivning til PPR og dagtilbud/ skole fra Hørerådgivningen – Børn & Unge, og at denne rådgivning koordineres tæt med specialskolens inspiration og sparring. Det er PPRs ansvar at stå for koordineringen.

Hørerådgivningen vil primært fokusere på de auditive forhold, herunder et godt lyttemiljø, auditive strategier, brug af høreteknik, barnets mestring af hørenedsættelsen og evt. den talesproglige/literacy udvikling, mens specialskolelæreren giver praksisnær erfaring videre vedr. tegnsprogsbaseret undervisning og visualisering.

Indholdsbeskrivelse

- Observerende og reflekterende besøg med fokus på visualisering og tegn/tegnprog i dagligdagen/ undervisningen.
- Give sparring i forhold til forskelle på Tegn-Til-Tale / tegnstøttet kommunikation/ billedbaseret kommunikation over for dansk tegnsprog, samt hvilken betydning det har for barnet at lære verden at kende og deltage aktivt igennem et egentligt sprog.
- Stå for en konkret aktivitet eller undervisning i dagtilbuddet/ på almenskolen med demonstration af visuelle virkemidler og brug af tegn.
- Inddrage materialer, der understøtter tilegnelse af tegn/tegnprog.
- Understøtte personalets udvikling af tegn-færdigheder.
- Undervise klassekammerater i vilkår for kommunikationen med deres klassekammeret med hørenedsættelse, som kommunikerer på tegn/ tegnsprog (i samarbejde med PPR og evt. Hørerådgivningen - Børn & Unge)
- Det lokale dagtilbud/ skole kan ved at deltage i specialskolens undervisning se tegn/tegnprogsbaseret og visualiseret undervisning i flere fag og i socialt samvær mellem eleverne.

Erfaringer fra projektet

Citat fra støttepædagog: *"Det er vigtigt, at det er de tidligere døveskoler, som giver rådgivning, fordi der ligger kompetencen og det er der tegnsprog udvikles med nye tegn."*

Citat fra forælder: *Godt at specialskolelærerne kommer i klassen - både fordi de kan se mit barns hverdag derhjemme (på skolen) og give sparring ind i det og for kammeraterne at lære tegn. De lærer nogle ting, så de kan lege med mit barn og fordi det for mit barn betyder, at de fortsat er interessante at lege med.*

En god koordination mellem rådgivning fra Hørerådgivningen – Børn & Unge og sparring fra specialskolerne kan ske ved, at der afholdes fælles afklarende møde til afklaring af opgaver for de enkelte støtte-tilbud. PPR står for koordineringen.

Afdækning af barnets behov for sprog (tegnstøttet dansk eller dansk tegnsprog) kan også med fordel koordineres mellem PPR og de involverede konsulenter på højt specialiseret niveau.

BESØGSDAGE PÅ SPECIALSKOLEN FOR BØRN OG UNGE MED HØRETAB

Formål

At børn oplever et fællesskab ved at lære tegnsprog eller tegnstøttet kommunikation og at de gennem undervisningen udbygger deres tegnforråd og tegnsprogsfærdigheder. Endvidere at skabe relationer mellem børnene og at kunne spejle sig i andre.

At pædagog/lærer inspireres til visualiseret og tegn-/ tegnsprogsbaseret undervisning.

Form

Fysisk tilstedeværelse på specialskolen på hele skoledage.

Det er vigtigt for barnets tryghed, at en kendt voksen (pædagog/lærer) deltager sammen med barnet. Dette giver samtidig læring for denne voksne.

Planlæg både fællesdage for grupper af børn og individuelle besøg, der tilpasses barnets behov.

Indhold

Deltage i tegnsprogsundervisning eller anden undervisning på specialskolen inden for det trin (indskoling, mellemtrin, udskoling), som svarer til det besøgende barn. Der er også mulighed for at indgå i klasseundervisning på et klassetrin, som svarer til barnets kognitive (og emotionelle) alder eller matchet på kommunikationsform (tale/ tegn).

Deltage i frikvarter og andre sociale samvær, så barnet opnår kontakt med andre tegn-/ tegnsprogs-talende børn og dermed grundlag for at videreudvikle kommunikative og sociale kompetencer på lige vilkår.

Erfaringer fra projektet

- Alle børn har oplevet socialisering med de børn, som går på specialskolen
- De fleste børn har deltaget meget motiveret pga. en veltilrettelagt undervisning på et niveau, der passer til deres sproglige og læringsmæssige niveau.
- Nogle har valgt at få flere besøg, end der er finansieret i projektet.

Citat, støtteperson fra almenskole:

"Deltager i Natur og teknik om emnet tsunami. Vores elev er meget aktiv, har mange spørgsmål og er meget interesseret i emnet.

Hele dagens undervisning er på vores elevs niveau, og med tegn og tale. Oplever, at han hele dagen er med på, hvad der skal ske, og at udbyttet af undervisningen er stor for ham."

SUPPLERENDE UNDERVISNING TIL BARNET

Formål

Støtte op om barnets læring og faglige udvikling for at nå de fastsatte læringsmål.

Give undervisning til barnet på tegnsprog / tegnstøttet kommunikation.

Form

Undervisningen kan gennemføres på alment skole eller som onlineundervisning.

Onlineundervisningen kan foregå for barnet alene eller sammen med en klasse på specialskolen, som er fysisk samlet. Eller sammen med børn, som er inkluderet i almene eller specialklasser i hjem-kommunen.

Barnet undervises i et ønsket emne på tegnsprog/ tegnstøttet kommunikation.

Ved online undervisning er der behov for teknisk support på hjemskolen, da der kan opstå tekniske problemer med IT og internetforbindelsen.

Barnet har i de yngre år og klasser behov for, at en støtteperson er fysisk til stede ved undervisningen (for ældre børn skal denne kunne tilkaldes).

Det er en fordel, at eleven kender underviseren i forvejen fra fysiske møder.

Der er behov for en digitaliseret læringsplatform som supplement til online-forbindelsen.

For at aktivere og fastholde barnets opmærksomhed kan undervisningen varieres med forskellige aktiviteter og opgaver, f.eks. tegne, lave fysiske øvelser, synge, lege en leg eller lave håndværk.

Det er vigtigt med et godt samarbejde mellem underviser og hjemskolen.

En detaljeret beskrivelse af online undervisning for børn med hørenedsættelse, herunder de enkelte personers opgaver og rolle, kan findes på TRAP UP hjemmesiden her: [Online undervisning](#)

Indhold

- emner fra barnets fag
- fokus på specifikke emner, f.eks. visse aspekter af barnets læring og faglige færdigheder og/eller sproglige udfordringer.
- emner relateret til barnets dagligdag i dagtilbud, skole og hjemmet, fritidsinteresse, familien og kommunikation.
- tegnsprog som fag. Fortløbende tegnsprogsundervisning (Se Bekendtgørelse om folkeskolens undervisning i tegnsprog, BEK 686 af 20/06/2014).

Erfaringer fra projektet En del af undervisningen i barnets lokale klasse kan have et indhold eller være på et niveau, som barnet ikke får udbytte af. Derfor kan det være relevant at tilbyde individuelt tilrettelagt undervisning, f.eks. online eller ved deltagelse i specialskolens undervisning.

Et eksempel fra projektet er fra danskundervisningen, hvor det ikke giver mening for barnet at lære om fonem-grafem (lyd-bogstav), -relationer, da barnet ikke kan høre sproglydene. I stedet får barnet parallelt online undervisning i "rim og remser på tegnsprog".

TEGNSPROGSUNDERVISNING TIL BØRNEGRUPPE - ONLINE

Formål

At børn oplever et fællesskab ved at lære tegnsprog eller tegnstøttet kommunikation og at de gennem undervisningen udbygger deres tegnforråd og tegnsprogsfærdigheder. Endvidere at skabe relationer mellem børnene og at kunne spejle sig i andre.

Form

Denne undervisning vil foregå online med fokus på tegn og tegnrelaterede aktiviteter. Varigheden tilpasses efter en vurdering af det enkelte holds opmærksomhed.

Undervisningen bør inkludere både tale og tegn for at imødekomme forskellige behov og sprogkoder.

Deltagerne kan komme fra hele landet, og derfor kan et undervisningsforløb med fordel planlægges med undervisere fra forskellige specialskoler, så eleverne møder kendte ansigter. Undervisningsforløbet tilrettelægges med en fælles plan, og der sker løbende udveksling af erfaringer mellem underviserne, f.eks. vha. en elektronisk logbog og møder.

Nedenfor er der i punktform oplistet elementer, som har betydning for undervisningen.

- Hvert barn har tilknyttet en støtteperson, som er fysisk tilstede (ved ældre elever kan støttepersonen blot være tilgængelig).
- Barn og underviserne har en god relation. Evt. opnået ved tidligere direkte ene-undervisning (fysisk eller online), før fælles undervisning.
- Børnene kender hinanden på forhånd fra fysisk samvær, f.eks. ved fælles besøgsdage på en specialskole eller lign. aktivitet.
- Børnene matches i forhold til kognitiv alder og til tegnsprogsfærdigheder.
- Materialer er tilgængelige (fysisk/digital platform), hvilket kræver forberedelsestid for støttepersonen.

Det anbefales endvidere at orientere sig i en mere indgående beskrivelse af online undervisning for børn med hørenedsættelse på TRAP-UP hjemmesiden her: [Online undervisning](#)

Indholdsbeskrivelse

Tilrettelægges efter deltagernes tegn/tegnsprogsfærdigheder og muligheder for læring.

Erfaringer fra projektet

I projektet ses, at det er muligt at blande børn med forskellig sprogkode, således at både børn med primært tegn og tale er tilstede. Det kræver, at undervisningen sker på begge sprog, og derfor at der er to undervisere til stede, som kommunikerer hhv. på tale med tegnstøttet kommunikation og tegnsprog.

Ligeledes ses det i projektet, at deltagerne i undervisningen har en øget motivation for at deltage, når de har fået en fælles relation til hinanden.

Ud fra projektets afprøvning anbefales det, at der tilbydes tegnsprogsundervisning med onlinegruppeundervisning 1-2 lektioner om ugen. Dette for at sikre kontinuitet i indlæringen af et nyt sprog. (Se Bekendtgørelse om folkeskolens undervisning i tegnsprog, BEK 686 af 20/06/2014).

RÅDGIVNING FRA VISO/KaS - HØRERÅDGIVNINGEN – BØRN & UNGE

Formål

Støtte op om barnets sproglige, personlige, sociale og faglige udvikling ved at yde højt specialiseret rådgivning som supplement til PPRs vejledning af dagtilbud/ skole samt forældre.

Form

- Rådgivningsforløb (læs mere her: [Rådgivningsforløb | Hørerådgivningen - Børn & Unge](#))

PPRs logopæd kan vælge at henvende sig til VISO/ KaS-leverandøren Hørerådgivningen – Børn & Unge, hvis det vurderes, at der er behov for højt specialiseret rådgivning.

Rådgivningen starter med et afklarende møde, derefter observation, en række rådgivningsmøder og afsluttende møde.

Ved nye behov, f.eks. ved overgange, kan PPR rette en ny henvendelse.

Rådgivningen bør koordineres tæt med anden støtte til familie, dagtilbud og skole, f.eks. fra specialskolen for børn med høretab. Ansvar for koordineringen ligger hos PPR.

Indhold

Hørerådgivningen vil primært fokusere på de auditive forhold, herunder et godt lyttemiljø, auditive strategier, brug af høreteknisk udstyr, barnets mestring af hørenedsættelsen og evt. den talesproglige/literacy udvikling, mens specialskolen kan give tegnsprogsundervisning og praksisnær erfaring videre vedr. tegnsprogsbaseret undervisning og visualisering.

Derved opnås det, at der gives optimale vilkår både for udviklingen af talesprog og af tegnsprog.

Erfaringer fra projektet

En god koordination kan ske ved, at der afholdes fælles møder til afklaring af opgaverne for de enkelte støtte-tilbud. PPR står for koordineringen.

Afdækning af barnets behov for sprog (tegnstøttet dansk eller dansk tegnsprog) kan også med fordel koordineres mellem PPR og de involverede konsulenter på højt specialiseret niveau.

SPARRINGSGRUPPE FOR PÆDAGOGER OG LÆRERE – ONLINE

Formål

Give mulighed for faglig kollegial sparring mellem lærere og pædagoger, som arbejder med målgruppen, omkring problemstillinger i den daglige praksis fra skoler. Tværkommunal sparring.

Desuden mulighed for at bringe den højt specialiserede viden fra Hørerådgivningen – Børn & Unge og specialskolerne i spil i de faglige refleksioner.

Form

Online, møder á 1,5 time hver 3. måned.

Kommunerne har initiativet til at etablere sparringsgruppen.

Specialskolernes viden kan efter ønske bringes ind i sparringsgruppen.

Deltagere fra både almenklasser og specialklasser kan have udbytte af sparringsgruppen, da de kan have ensartede problemstillinger, men også mulighed for at dele op i disse to grupper undervejs i mødet.

Emner til næste møde besluttet ved afslutning af foregående møde, evt. suppleret af flere emner på mødedagen.

Indhold

Sparringsgruppen beslutter selv, hvilke emner de ønsker at bringe på bane.

Overordnede temaer kan være:

- dilemmaer i undervisningen og klassen: fx talesprog (dansk tale, evt. med tegnstøtte) versus dansk tegnsprog, støtte til sproglig udvikling, faglige problemstillinger (f.eks. literacy), støtte til sociale relationer mm.
- den sproglige og faglige udvikling hos barnet sat over for den sproglige og faglige udvikling hos kammeraterne i almenklassen.
- støttepersonens og lærerens roller, opgaver og samarbejde i klassen.
- drøftelse af understøttende indsatser:
Supplerende undervisning, besøg på specialskolen, online tegnsprogsundervisning mellem eleverne, inspiration- og sparring.

Erfaringer fra projektet

Der er udvekslet spørgsmål om man ved indlæring af bogstaver både skal bruge håndfonemer og håndalfabetet. Om sammenhængen mellem rim på talesprog og rim på tegnsprog. Om gode metoder til at lære om følelser.

Om skismaet forbundet med, at barnet skal lære så meget på én gang – og hvordan der skal prioriteres. Udvekslet metoder til undervisning af kammeraterne i tegn

SPARRINGSGRUPPE FOR PPR – ONLINE

Formål

Drøfte problemstillinger i arbejdet med børn i målgruppen med kolleger i andre kommuner.

Form

Onlinemøder á 1,5 time.

Emner til næste møde besluttet ved afslutning af foregående møde, så der bliver mulighed for at indkalde specialister.

Kommunerne har initiativet til at etablere sparringsgruppen.

Indhold

Sparringsgruppen beslutter selv, hvilke emner de ønsker at bringe på bane.

Temaer kan være:

- Indikatorer på, at der er behov for at udvide med flere kommunikationsformer/ dansk tegnsprog for barnet
- Overvejelser om tegnstøttet kommunikation eller dansk tegnsprog bliver målet for det enkelt barn
- Udfordringer i samarbejdet i skolen, f.eks. relationsarbejde, støttepersonen og pædagog/lærerens rolle og opgaver
- Koordinering af indsatser i dagtilbud/skole, sagsbehandler, visitationsudvalg mm.

Erfaringer fra projektet

Der blev udvekslet både overordnede problemstillinger såsom betydningen af at have to sprog og konkrete oplysninger om relevante kurser inden for temaet.

PPR har rollen og kompetence som specialister inden for hørenedsættelse, men disse børn kræver helt særlige overvejelser omkring kommunikation, sprog, socio-emotionel udvikling, trivsel og samarbejde med forældre, som kan have udbytte af tværkommunal sparring.

STØTTE TIL UDVIKLING OG VEDLIGEHOLDELSE AF TEGNBASERET KOMMUNIKATION/ DANSK TEGNSPROG

Opstart med tegnbaseret kommunikation eller dansk tegnsprog bør ske så tidligt som muligt og gerne inden for den kritiske periode for sprogtilegnelse, dvs. inden barnet er 3,5 år. Forældre bør tilbydes kurser i tegn/tegnprog, som følger barnets sproglige og generelle udvikling, og behovet for kurser vil derfor fortsætte gennem hele barndommen.

I dagtilbuddet må der være pædagogisk personale, som behersker tegn - og gerne dansk tegnsprog - og støtter barnets sprogudvikling ud fra en individuelt tilrettelagt pædagogisk plan.

Den samme tilgang vil for de fleste børn fortsat være relevant ved skolestarten, da barnet vil have en forsinket sproglig udvikling både på dansk tale- og tegnsprog og derfor kan have behov for en specialpædagogisk indsats for at udvikle sproget yderligere som fundament for læring og anden udvikling.

Projektet har vist betydningen af, at der i støtten både ligger pædagogiske og tegnsproglige kompetencer. Støttepersoner skal beherske tegnsprog på et højt niveau, herunder grammatik og sætningsstruktur, for at understøtte barnets sproglige udvikling. Det er ikke tilstrækkeligt at beherske enkelttegn som i Tegn til Tale. Endelig bør der være en indsigt i døves kultur.

Med tanke for barnets læring og sociale udvikling, er der behov for støtte såvel i frie sociale samværssituationer med kammeraterne som i mere strukturerede situationer og undervisning. Støtten skal fremme barnets selvstændighed og deltagelse i fællesskabet, hvilket bl.a. indebærer støtte til at udvikle sociale kompetencer og at lære sociale spilleregler.

Endelig kan opgaven også indebære at give tegn(sprogs)færdigheder til andre børn i gruppen og/eller klassen. Det anbefales, at der udvikles modeller for, hvordan dette kan ske. Hertil kan der – ud over inspiration fra specialskolerne – også hentes inspiration i andre lande, hvor der er mere erfaring med fuld inklusion af tegnsprogstalende børn (bl.a. Finland, Norge, Tyskland, Slovenien).

Det er vigtigt, at ansvaret for barnets udvikling og læring deles mellem kontaktpædagog i dagtilbud / lærer i skolen og den støtteperson, som er tilknyttet barnet. Dette kræver tid til et nært samarbejde. Erfaringer fra projektet peger på, at det bl.a. kan opnås ved, at støtten indgår i det pædagogiske team/klasse team samt at der er en langsigtet planlægning af aktiviteter og undervisning, så støtten kan forberede og udvikle aktiviteter, der er tilpasset det tegn-kommunikerende barns sproglige og faglige niveau.

Hvis barnet indhenter den sproglige forsinkelse og erhverver et tilstrækkeligt højt niveau af dansk tegnsprog, kan der bruges tegnsprogstolk. Der er dog fortsat behov for, at fagprofessionelle omkring barnet vurderer barnets behov for støtte, da tolkens funktion udelukkende er at formidle mellem sprog og forholder sig neutralt i enhver situation. Endvidere må barnet lære at bære det ansvar, det pålægges ved brug af tolk.

Hvis barnet fortsat ikke opnår et tegnsprogligt niveau, der gør det muligt at følge en tegnsprogstolk, må det vurderes, om barnets sociale og læringsmæssige behov kan tilgodeses lokalt i almentilbuddet (dagtilbud/skole). Det er PPRs ansvar i samarbejde med dagtilbuddet/skolen at vurdere, om barnet bedst opnår læring og udvikling i almentilbuddet med støtte baseret på tegnprog/tegnstøttet kommunikation eller en tegnsprogstolk - eller om der er behov for det mest specialiserede specialundervisningstilbud (specialskole for børn og unge med høretab).

NYTILKOMNE BØRN TIL DANMARK

En uforholdsmæssig stor del af eleverne på specialskolerne for børn og unge med høretab er børn, som er kommet til Danmark uden tidlig og tilstrækkelig høreteknologisk behandling eller manglende rehabiliterende opfølgning på denne, og som ikke har lært deres modersmål. Disse børn risikerer at blive fanget i den almindelige tilpasning til et nyt land, og der kan spildes år, uden at børnene får lært dansk eller får en tilstrækkelig specialpædagogisk støtte. Nogle børn har manglet tidlig sproglig støtte og har derfor sproglige forsinkelser og mistrivsel, som kræver særlig opmærksomhed.

Projektet anbefaler, at der hurtigst muligt efter ankomsten til Danmark sker en afdækning af disse børns tidligere sproglige og kommunikative udvikling og sættes relevant ind.

AFSLUTTENDE BEMÆRKNINGER

De beskrevne indsatser sikrer, at børnene får den nødvendige støtte til at opnå et stærkt sprogligt fundament – uanset om de bruger tegnstøtte eller dansk tegnsprog.

Den tidlige indsats og det tætte samarbejde mellem familier, dagtilbud, skoler og specialister er afgørende for at skabe lige muligheder. Samtidig er det vigtigt at fremme fællesskaber, hvor børnene kan udvikle deres sprog og identitet i trygge og inkluderende rammer.

Ved at implementere disse anbefalinger sikrer vi ikke kun adgang til læring og fællesskab, men opfylder også børnenes ret til kommunikation og deltagelse på egne præmisser.

